

ههلبژاردنی پیشوه خته و دله پراوکی حزبه کوردیه کان

08-05-2021

نووسه ره کان

ناوه ندی لیکۆلینه وهی رووداو

کورتە : سه ره تا ده مه ویت ته وه بلیم که ته گهر جیاوازی گه وهی نیوان هه موو هه لبژاردنه کان پيشووی عێراق له گه ل هه لبژاردنی داها تووی مانگی ئۆکتۆبه ری ۲۰۲۰، له یاسای هه لبژاردنی نوینه رانی عێراق، ژماره (۹) ی سالی ۲۰۲۰ دا بیته، ته وا خالی جیاکه ره وهی یاساکه ش، سیستمی هه لبژاردنه که یه تی. چونکه له و یاسایه دا سیستمی هه لبژاردنه که له ته ندانی ناو خیزانی سیستمی هه لبژاردنه وه، گۆراوه بو ته ندانی خیزانی سیستمی دیکه ی هه لبژاردنی، که له رووی هه ریه ک له دارشته ی حسابکردنی ده نگه کان، خۆبه ربژێرکردن، ژماره ی بازنه کانی هه لبژاردن و قه باره ی هه ریه ک له بازنه کان ته واو جیاوازه. واته سیستمی هه لبژاردنه که له (لیستی نوینه رایه تی ریژه یی PRL) هوه گۆراوه بو (زۆرینه ی یه کده نگی نه گوێزراوه SNTV).

ئارام جەمال - پىسپۇرى ھەلبۇزاردىن |

سەرھەتا دەمەۋىت ئەۋە بلىم كە ئەگەر جىاۋازى گەۋرە نىۋان ھەموو ھەلبۇزاردىنە كانى پىشۋوى عىراق لەگەل ھەلبۇزاردىن داھاتوۋى مانكى ئۆكتۇبەرى ۲۰۲۰، لە ياساى ھەلبۇزاردىن نوپنەرانى عىراق، ژمارە (۹) ى سالى ۲۰۲۰دا بىت، ئەۋا خالى جىاكەرەۋەى ياساكەش، سىستىمى ھەلبۇزاردىنە كەپەتە. چونكە لەۋ ياسايدە سىستىمى ھەلبۇزاردىنە كە لە ئەندامىكى ناۋ خىزانى سىستىمىكى ھەلبۇزاردىنە، گۇراۋە بۇ ئەندامى خىزانى سىستىمىكى دىكەى ھەلبۇزاردىن، كە لەروۋى ھەرىكە لە دارىشتەى حسابكردنى دەنگەكان، خۇبەرىزىركردن، ژمارەى بازىنەكانى ھەلبۇزاردىن و قەبارەى ھەرىكە لە بازىنەكان تەۋاۋ جىاۋازە. واتە سىستىمى ھەلبۇزاردىنە كە لە (لىستى نوپنەراپەتە رىزەىى PRL) ھەۋە گۇراۋە بۇ (زۇرىنەى يەككەنگى نەگۇيزراۋە SNTV).

لە دىيارتىن ئەۋ گۇراۋانكارىپانەى بەسەر سىستىمى ھەلبۇزاردىن ئەنجومەنى نوپنەرانى عىراقدا ھاتوۋن، برىنن لەۋەى كە:

۱. دارىشتەى حسابى سىستىمى ھەلبۇزاردىن تازە پىماندەلەيت: "ئەۋ بەرىزىرانەى زۇرتىن دەنگ بەدەستبەھىنن كورسىيەكانى ناۋ بازىنە ھەلبۇزاردىنە كەپان دەبەنەۋە"، بەلام ھىچكام لەۋ بەرىزىرانە كورسى نابەنەۋە كە ژمارەى دەنگەكانىان ناگاتە دەنگى پىۋىست بۇ بردنەۋەى كورسىيەك لە كورسىيەكانى بازىنەى ھەلبۇزاردىن. لەۋەش جىاۋازتر ئەۋەپە كە ئەۋ بەرىزىرانەى كورسى نابەنەۋە، دەنگەكانىان جىناكەۋىت و ناگۇيزرىتەۋە بۇ ھىچ بەرىزىرىكى دىكەى ناۋ بازىنەى ھەلبۇزاردىنە كە. ھەر لەبەر ئەۋەشە سىستىمەكە ناۋنراۋە (زۇرىنەى يەككەنگى نەگۇيزراۋە)، بەلام لە سىستىمى ھەلبۇزاردىن پىشۋوى عىراقدا (لىستى نوپنەراپەتە رىزەىى)، ھەموو دەنگەكانى ناۋ لىستەكە كۇدەكراپەۋەۋە دواتر بە پىنى ژمارەى ئەۋ كورسىيەكانى ھەر قەۋارەبەكى سىياسى بەدەستى ھىناۋن، دەنگەكان لە بەرىزىرى كەم دەنگەۋە بۇ بەرىزىرى زۇردەنگ دەگۇيزراۋە.

۲. خۇبەرىزىركردن لە لىستەۋە گۇراۋە بۇ بەرىزىرى تاكەكەسى سەربەخۇ يان بەرىزىرى حزبى/ ھاۋپەيمانى. واتە حزب لە رىگەى بەرىزىرەۋە دەچىتە ناۋ كىپرگى ھەلبۇزاردىنەۋە، بەرىزىر ۋەك تاكەكەس لەبەردەم دەنگەردايە. ھەرىۋپە دەرچونى بەرىزىر لەم دۇخە نوپىدە، بە پلەى سەركەى كەۋتۇتە سەر تۋاناۋ لىھاتوۋىيەكانى بەرىزىر خۇى لەلايەك و ھۇشيارى دەنگەرانىش لەلاپەكى ترەۋە. بە پىچەۋانەى لىستەۋە كە تىپدا بەرىزىر لەرىگەى حزبەۋە دەچىتە ناۋ ھەلبۇزاردىن و بە پلەى سەركەش پىشت بە حزب دەبەستىت. جگەلەۋە، بەرىزىرى تاكەكەسى ناتۋانەت لە سىستىمى ھەلبۇزاردىن لىستى نوپنەراپەتە رىزەىى كورسى لە بەرىزىرى ناۋ لىستى حزب و ھاۋپەيمانىيەكان بباتەۋە.

۳. ھەموو ئەندامانى خىزانى سىستىمى زۇرىنە/ فرەىى بەۋە دەناسرىنەۋە كە ژمارەى بازىنەكانى ھەلبۇزاردىن زۇرەۋ، بە گىشتى ژمارەيان زىدەترە لە ژمارەى بازىنەكانى ھەلبۇزاردىن لىستى سىستىمى رىزەىى. ھەرىۋپە ئەم سىستىمى ھەلبۇزاردىن تازەپە، ژمارەى بازىنەكانى ھەلبۇزاردىن لە (۱۸) بازىنە (پارىزگا) ى عىراقەۋە زىادكرد بۇ (۸۳) بازىنەى ھەلبۇزاردىن بچوۋكتر لە پارىزگا، ئەمەش ئەركى سەرشانى حزب كورسەدەكات بەۋەى كە دەبىت لە ھەر بازىنەكەدا بانگەشەى تايبەت بەۋ بازىنەپە ئەنجامبەدات و بەمەش گوتارى سەرتاسەرى كالدەبىتەۋە.

۴. ديارە پەيوەندىيەكى پىچەۋانە لەنىۋان ژمارەى بازىنەكانى ھەلبۇزاردىن و قەبارەياندا ھەپە. ھەرىۋپە چەندىك بازىنەكانى ھەلبۇزاردىن ژمارەيان زۇرت بىت، بەۋ ئەندازەپەش قەبارەيان بچوۋكتر دەبىتەۋە. مەبەست لە قەبارەى بازىنەى ھەلبۇزاردىن ژمارەى ئەۋ كورسى/نوپنەرانەپە كە بۇ ھەر بازىنەپەكى ھەلبۇزاردىن تەرخاندەكرىت. ئەگەر قەبارەى ھەر بازىنەپەك لە بازىنەكانى ھەلبۇزاردىن پىشۋوى ئەنجومەنى نوپنەرانى عىراق زىاتر لە (۱۰) كورسى نوپنەراپەتە بوۋبىت، ئەۋا قەبارەى بازىنەكان لە ھەلبۇزاردىن داھاتوۋدا لەنىۋان (۳-۵) كورسى/نوپنەردايە. ديارە ئەمەش حزبە بەشدارەكانى ھەلبۇزاردىن داھاتوۋ ناچارەدەكات لەباشترىن ھالەتدا (۳) بەرىزىريان لە بازىنەپەكەدا ھەبىت.

دەراۋكىنى حزبە كوردىيەكان لە ھەلبۇزاردىن داھاتوۋ

لە سالى (۱۹۹۲) ھەۋە ھەتا ئىستا، حزبە كوردىيەكان تەنبا بە سىستىمى "لىستى نوپنەراپەتە رىزەىى" ھەۋە چوۋنەتە نىۋ ھەرىكە لە ھەلبۇزاردىنەكانى پەرلەمانى كوردستان و ئەنجومەنى نوپنەرانى عىراق و ئەنجومەنى پارىزگانى ھەرىمى كوردستان. ھەرىۋپە گۇرپىنى سىستىمى ھەلبۇزاردىنەكە بۇ "يەككەنگى نەگۇيزراۋە" حزبەكان دوۋچارى دەراۋكى و راۋەشاندىن دەكات، بەھۇى:

1. ده‌گرتنی حزبه‌کان له‌سه‌ر پیا‌ده‌کردنی سیستمی هه‌لبژاردنی لیستی نوین‌ه‌رایه‌تی رژ‌ه‌یی و راه‌اتنیان له‌سه‌ری.

2. قورسی و دروست‌کردنی سه‌رئیشه‌ی زیاتر بۆ حزبه‌کان له‌بژاردنی به‌ربژیرانی زۆری ناوخۆی حزبه‌کان و که‌م‌کردنه‌وه‌یان بۆ یه‌ک یان دوو به‌ربژیر له‌ پال ئه‌وه‌شدا، دا‌بین‌کردنی به‌ربژیری به‌هیزو د‌ل‌خوازی زۆرینه‌ی حزب یان ها‌وپه‌یمانی.

3. کال‌بوونه‌وه‌ی رۆلی حزبه‌کان له‌ بردنه‌وه‌ی کورسیه‌ که‌مه‌کانی ناو بازنه‌ی هه‌لبژاردنه‌کان به‌هۆی سه‌نته‌ربوونی رۆلی به‌ربژیر له‌ هه‌لبژاردنه‌که‌و، ئاماده‌بوونی (به‌ربژیری تاکه‌که‌سی و سه‌ربه‌خۆ) وه‌ک بکه‌ریکی نوێ له‌ناو پرۆسه‌که‌دا به‌ ژماره‌یه‌کی به‌رچاو.

4. کال‌بوونه‌وه‌ی کاریگه‌ریی که‌نالی ئاسمانی و ده‌زگای میدیایی سه‌رتاسه‌ری حزبه‌کان له‌ بانگه‌شه‌ی هه‌لبژاردندا به‌هۆی زۆری بازنه‌کانی هه‌لبژاردن و، دا‌به‌شبوونی به‌ربژیره‌کانی حزبه‌ کوردییه‌کان به‌سه‌ر 12 بازنه‌ی هه‌لبژاردندا.

5. که‌می ژماره‌ی کورسیه‌کانی بازنه‌ی هه‌لبژاردن ده‌بێته‌ کۆسپ له‌به‌رده‌م تیرکردنی به‌ربژیرانی با‌له‌ جیا‌وازه‌کانی یه‌ک حزب و، له‌ بارێکدا ئه‌گه‌ر خواستی هه‌موو با‌له‌کان تیر نه‌کرا، ئه‌وا ساردی به‌دوای خۆیدا ده‌هینیت و له‌ رۆژی ده‌نگداندا ره‌نگدانه‌وه‌ی خراپ بۆ ئه‌و حزبه‌ ده‌بیت.

گومبوونی سه‌رۆکی لیست

ئه‌گه‌ر وه‌بیر خۆمانی به‌هینینه‌وه، ده‌بینین له‌ هه‌لبژاردنه‌کانی رابردوی په‌رله‌مانی کوردستاندا زۆربه‌ی ده‌نگه‌کان بۆ سه‌رۆک لیسته‌کان چوون. هه‌ندیک‌جار جیا‌وازی نیوان ده‌نگه‌کانی سه‌رۆکی لیسته‌که‌ و دووه‌مین براوه‌ی هه‌مان لیست یان دوا‌هه‌مین به‌ربژیری براوه‌ی ناو لیسته‌که‌ به‌ سه‌دان هه‌زار ده‌نگ بووه (بۆ زانیاری زیاتر له‌ وباره‌یه‌وه‌ سه‌یری خشته‌ی ژماره -1- بکه‌)

خشته‌ی ژماره -1-

هه‌لبژاردنی خولی پینجه‌می په‌رله‌مانی کوردستان

لیستی یه‌کیته‌ نیشتمانی کوردستان			
جیا‌وازی نیوانیان	ژ.ده‌نگی به‌ ده‌سته‌اتوو	ناوی کاندیدی براوه	ژ
	182,551	قوباد جه‌لال تاله‌بانی	یه‌که‌مین براوه‌ی لیست
174,454	8,097	بێگه‌رد شکرالله	دووه‌مین براوه‌ی لیست
180,832	1,719	سه‌لمه‌ فاتیح توفیق	دوا‌هه‌مین باروه‌ی لیست

لیستی بزووتنه‌وه‌ی گۆران			
جیا‌وازی نیوانیان	ژ.ده‌نگی به‌ ده‌سته‌اتوو	ناوی کاندیدی براوه	ژ
	91,934	عه‌لی حه‌مه‌ س‌ال‌ح	یه‌که‌مین براوه‌ی لیست
78,015	13,919	شیرین ئەمین	دووه‌مین براوه‌ی لیست
91,109	825	گولستان سه‌عید	دوا‌هه‌مین باروه‌ی لیست

لیستی جولانه‌وه‌ی نه‌وه‌ی نوێ			
جیا‌وازی نیوانیان	ژ.ده‌نگی به‌ ده‌سته‌اتوو	ناوی کاندیدی براوه	ژ
105,728	106,289	شاسوار عبدالواحد	یه‌که‌مین براوه‌ی لیست
104,082	2,207	کازم فاروق نامق	دووه‌مین براوه‌ی لیست
105,728	561	شادی ن‌ه‌وزاد	دوا‌هه‌مین باروه‌ی لیست

لیستی کۆمهڵی ئیسلامی

ژ	ناوی کاندیدی براوه	ژ.دهنگی به دهستهاتوو	جیاوازی نێوانیان
	یه کهمین براوهی لیست	سۆران عومەر	42459
	دووهمین براوهی لیست	ستار عبدالمجید	19143
	دواهمین براوهی لیست	روپاک ئەحمەد	1005
			23316
			41454

ئەگەر گریمانە ی ئه وه بکهین که هه لێژاردنی خولی پینجه می په رله مانى کوردستان به سیستمی "په کدهنگی نه گوێزراوه" نه نجامیدرایه، ئەوا ته نها که سی یه که می ئه و حزبانه کورسییان ده برده وه و، ده رفه ت له به رده م ژماره یه ک به ربژێری سه ره به خۆشدا ده بوو که کورسی نوینه رایه تی به نه وه. له وان ه ش گرن گتر ئه وه یه، کاتی ک سه رۆکی لیست ناچێته په رله مان ئه وا مه رچ نییه به ربژێریکی ناو هه مان فراکسیۆن بچێته جێگه ی، به لکو ئه و به ربژێره جێگه ی ده گریته وه که ژماره ی ده نگه کانی له بازنه ی هه لێژاردنه که دا به دوا ی کۆتا به ربژێری براوه دا دێت. ئەمه ش رێگرییه ک ده بێت بۆ ئه وه ی به ربژێری به هیز ته نیا ده نگ کۆبکاته وه و دواتر خۆشی نه چێته ناو هۆلی په رله مان. سیستمی نوێی هه لێژاردن "په کدهنگی نه گوێزراوه" ناچار ی ده کات، یان هه ر له سه ره تا وه خۆی به ربژێر نه کات یان که ده رچوو ناچاره سویندی یاسایی بخوات و ببێته ئەندامی په رله مان.